

EVOLUȚIA INSTITUȚIEI JURIDICE A PERSOANELOR ÎN ROMÂNIA, ÎN EPOCA MODERNĂ ȘI CONTEMPORANĂ

Liviu CONSTANTIN *

Doctorand în Drept, Universitatea Lucian Blaga din Sibiu

Abstract

In this study, the author tries to show the main stages of the evolution of the person's institution in Romanian civil law in the last two centuries. The purpose of the article is a historical analysis from the perspective of the legal texts available to highlight the transformations produced in the form and content of this institution from the first modern attempts to legislate the Person in the first codes of the modern time to the contemporary civil code.

Keywords: *person's institution, modernisation, civil code.*

I. Epoca modernă – începutul transformării instituțiilor juridice

Delimitarea începutului epocii moderne pentru Țările Române și teritoriile locuite majoritar de români, aflate sub autoritatea imperiilor vecine, este un aspect controversat, istoricii de școală veche și nouă nefiind capabili să stabilească o bornă temporală absolută.

Particularitatea specifică a epocii din timpul Revoluției Franceze, influența acesteia și a iluminismului asupra mentalităților din spațiul istoric locuit de români, oferă imagini distorsionate ale impactului ideologic al evenimentelor din Franța și arată că germenii influențelor moderne asupra instituțiilor feudale s-au manifestat mult mai devreme, fie prin reformele juridice promovate de domnitorii fanarioți din Muntenia și Moldova, fie prin efectul reformelor impuse de suveranii iluminiști ai statelor vecine.

Anul 1800 poate fi o referință a debutului epocii moderne, la această dată existând două state românești aflate în raport de vasalitate cu Turcia Otomană și sub protecția Rusiei Țariste, Muntenia și Moldova, precum și provinciile locuite de

* e-mail: liviucon@gmail.com.

populația română majoritară, Transilvania, Bucovina și Basarabia, și una în care românii au fost minoritari, Dobrogea, toate aflate sub suveranitatea străină.

Se consideră azi aproape unanim că epoca modernă începe cu Revoluția Franceză, când se face trecerea de la Vechiul Regim Absolutist din Franța la Noul Regim Constituțional francez, dar acest eveniment a avut, la 1789, o importanță doar în Franța, la acel moment existau deja state care adoptaseră o formulă constituțională, precum Anglia, Statele Unite și foarte curând Polonia, înaintea primei constituții franceze, însă s-a stabilit ca simbol al începutului modernizării europene, momentul Căderii Bastiliei, fortăreața simbol a regalității franceze.

În istoria românească a fost considerată ca început al modernizării statului, revoluția condusă de Tudor Vladimirescu, de la 1821, care a avut ca urmare dispariția regimului fanariot, a cărei primă consecință a fost renunțarea la numirea domnitorului de către sultanul de la Constantinopol.

Această bornă valabilă pentru statele feudale din afara arcului carpatic, Muntenia și Moldova, are un corespondent diferit în provinciile aflate sub alt steag, începutul epocii moderne fiind legat de alte evenimente istorice, precum intrarea în componența acestor state, Transilvania la 1699, Bucovina la 1775, Basarabia la 1812, însă, datorită evoluțiilor specifice la nivel continental, după dispariția statului francez napoleonean, și ca urmare a Congresului de la Viena din 1815, afirmăm că Europa a intrat în epoca modernă, similar după cum, odată cu prăbușirea imperiilor țarist, otoman, habsburgic și german, se consideră începutul epocii contemporane, în anul 1918.

Pe tot parcursul evoluției sale istorice anterioare epocii moderne, formațiunile statale existente în arealul românesc au dezvoltat o serie de instituții juridice aflate în strânsă legătură cu spiritul epocii, la început inspirate de dreptul roman, apoi de cel medieval de origine bizantină, culminând cu reformele de factură iluministă adoptate în epoca fanariotă.

Însă, în materie de drept, deși au existat o serie de coduri civile și penale ale unor domnitori fanarioți, primele semne de modernitate în materie juridică sunt din anul 1865, respectiv intrarea în vigoare a codurilor civil și penal moderne, a codurilor de procedură, precum și a Constituției de la 1866.

II. Aspecte ale evoluției istorice a conceptului juridic de persoană

În antichitate, termenul de persoană, respectiv OM capătă mai întâi o valență sociologică, desemnând raporturile acesteia cu societatea și ulterior juridică, ca deținător al unui patrimoniu universal de drepturi și obligații. Aceasta reprezintă capacitatea sau personalitatea juridică, care diferea în funcție de clasa socială din care făcea parte, prin naștere, de sex și de origine¹.

¹ C. Murzea și R. Matefi, în *Evoluția statului și dreptului românesc*, Editura Hamangiu, București, 2015, pag. 19.

Fundamental pentru societate este faptul că de la început, statutul Persoanei a fost marcat de inegalitate șanselor în funcție de poziția socială diferită.

În epoca antică, diferențele economice și sociale apărute în obștea gentilică s-au sintetizat într-o particularizare a statutului juridic al persoanelor. Totuși, rolul relativ modest al sclavilor, proveniți din capturile de război sau din pierderea statutului de om liber prin faliment personal, a conferit doar acestei categorii sociale poziția juridică a sclavului domestic din Antichitate.²

Odată cu retragerea aureliană, 271 D.C, apar noi forme de organizare a comunității locale în care accentul se mută pe mica comunitate rurală care se ocupă de agricultură și creșterea animalelor.

Prin dispariția statului și a vieții urbane a rămas satul, ca unitate de locuit, mediul rural căpătând o preponderență cvasi totală, care grupa o populație care își desfășoară activitatea în cadrul obștii. Aceasta grupa persoane între care se găseau inițial într-o relație de rudenie (obștea gentilică), și care, prin alăturarea celor aflați pe un anumit teritoriu, s-a transformat în obște teritorială, vicinală sau sătească³.

Plecând de la rolul și importanța obștii teritoriale, s-au conturat o serie de norme ce aveau drept obiect organizarea și funcționarea acestei structuri teritoriale cu referire la repartizarea producției și a beneficiilor muncii între membrii comunității. Trecerea de la obștea teritorială la formațiunile politice prestatale a determinat la nivelul reglementărilor cu caracter normativ, transformarea acestora în norme juridice îndeplinite prin constrângere, fapt care a favorizat scindarea societății în clase sociale inegale. Apariția acestora s-a datorat acumulării bunurilor în averea deținută la nivelul familiei, realitate care a reflectat poziția socială în cadrul societății, și o sursă permanentă de frustrare pentru cei care au avut neșansa de a se naște în cadrul claselor inferioare⁴.

Marea masă a populației era reprezentată de țărănimea liberă, formându-se, ca urmare a introducerii raporturilor de subordonare specifice feudalismului, și o categorie de țărani aserviți. Existau și persoane fără capacitate juridică, robi, aceștia fiind asimilați bunurilor⁵, diferența acestora față de sclavii din Antichitate fiind dreptul la viață, instituția robiei supraviețuind timpurilor până la mijlocul secolului al XIX-lea.

Legiferarea aspectelor de ordin juridic s-a realizat prin *Legea Țării – Jus Valachicum*, care a codificat dreptul cutumiar românesc. Acesta este o sinteză între dreptul roman și elemente de drept geto-dac, a apărut odată cu formarea primelor state medievale de pe teritoriul locuit de români, la începutul secolului al XIII-lea,

² M. Guțan, în *Istoria dreptului românesc*, Editura Hamangiu, București, 2017, pag. 15.

³ C. Murzea și R. Matefi, în *Evoluția statului și dreptului românesc*, Editura Hamangiu, București, 2015, pag. 30.

⁴ M. Guțan, în *Istoria dreptului românesc*, Editura Hamangiu, București, 2017, pag. 44.

⁵ Ibidem, pag 37.

având profunde influențe de la numeroasele populații migratoare care au trecut prin acest teritoriu⁶.

În conformitate cu *Legea Țării*, orice individ devenea subiect de drepturi și obligații din momentul nașterii sale, distincția dintre capacitatea de folosință și cea de exercițiu având o strictă finalitate socială. Incapacitățile rezultate din vârstă, sex, stare mentală, căsătorie și condamnări penale erau impuse mai puțin în interesul celui în cauză, cât în protejarea intereselor familiei sale și a societății. Calitatea de subiect de drepturi și obligații înceta la moartea naturală a persoanei în cauză.

Ierarhizarea profundă a societății medievale și diferențele de clasă socială s-au reflectat în cadrul statutelor juridice. Specificitatea Evului Mediu rezidă din faptul că drepturile și obligațiile nu au fost individuale, acordate direct persoanei, ci colective, aparținând unei anumite clase sociale. Ca urmare, un subiect beneficia de anumite drepturi și obligații în virtutea apartenenței sale, o clasă socială manifestându-se în plan juridic ca „stare”, de aici, rezultând o pluralitate de statute juridice, aparținând unor stări strict ierarhizate: Domnul, Boierii Mari, Clerul, Boierii Mici, Slujitorii Bisericii, Orășenii, Țăranii Liberi, Țăranii Iobagi, Robii.

Dacă cele de mai sus se aplică pentru formațiunile statale aflate în arcul extracarpatic, **Muntenia** și **Moldova** la începutul epocii medievale, o situație diferită exista în **Transilvania**, unde influența maghiară, precum și colonizările impuse de aceasta au dus la o situație specifică, mult mai eterogenă din prisma dreptului aplicat, în acest caz având în vedere mai multe sisteme juridice autonome specifice fiecărei populații aparte.

Apartenența la un anumit statut juridic a fost condiționată de confesiunea oficială și etnia. Conceptul juridic medieval de „stare” a fost înlocuit cu cel de „națiune”, acesta din urmă desemnând nu doar o totalitate de drepturi politice, ci și o recunoaștere implicită. Aceste realități explică de ce o parte din vechea aristocrație cnezială românească și-a păstrat statutul nobiliar prin asimilarea ei nobilimii catolice maghiare.⁷

Odată cu epoca fanariotă în Țările Române și stăpânirea habsburgică în Transilvania începe modernizarea dreptului printr-o amplă reformă de codificare a normelor medievale, prin unificarea izvoarelor de drept.

Prin *Codul Calimachi*, influențele dreptului modern occidental se fac simțite și în materia Persoanelor, acestea clasificate în oameni liberi, robi sau eliberați, respectiv bărbați și femei⁸. Regimul persoanelor juridice apărute în contextul conturării economiei moderne, a fost amănunțit reglementat de și în *Legiuirea Caragea*⁹.

În Transilvania, particularitățile locale determinate de administrarea principatului direct de Curtea Imperială de la Viena, au dus la coexistența dreptului local

⁶ Ibidem, pag 48.

⁷ Ibidem, pag 129.

⁸ Ibidem, pag 156.

⁹ Ibidem, pag 158.

din perioada medievală împreună cu legislația emisă de autoritățile habsburgice, provincia conservând o autonomie locală tot mai restrânsă pe măsura aplicării temeinice a dispozițiilor imperiale.

Intrarea Transilvaniei sub suveranitatea austriacă a condus la o sporire a eterogenității sistemelor de drept aplicate pe acest teritoriu. *Diploma Leopoldină* recunoștea națiunilor politice transilvănene dreptul de a-și păstra așezământul constituțional-juridic conturat în epoca voievodatului și a principatului electiv. Urmău să fie aplicate în continuare *Unio trium nationum* (1437), *Tripartitul lui Werboczi* (1517), *Aprobatele* (1653) și *Compilatele* (1669) *constituții*¹⁰.

În condițiile în care Curtea de la Viena a urmărit să controleze dreptul aplicat în Transilvania, dreptul românesc și-a diminuat influența, aplicarea sa fiind restrânsă la procesele minore judecate de instanțele sătești și domeniiale¹¹.

III. Evoluția instituției juridice a Persoanei în Epoca modernă și contemporană

Epoca modernă aduce în spațiul geopolitic românesc sporirea confruntărilor dintre cele trei imperii aflate în competiție și expansiune – otoman, habsburgic și țarist. Această stare de fapt a avut o directă influență asupra evoluției istorice a Țărilor Române în dezvoltarea istorică ulterioară, societatea fiind obligată la o adaptare continuă cu interesele divergente ale Marilor Puteri.

În principatele extracarpatiche, dreptul civil a avut, până la 1865, ca principale izvoare formale *Codul Calimachi* și *Legiuirea Caragea*, completate cu prevederile în materie ale *Regulamentelor Organice*¹².

Odată cu realizarea Micii Uniri de la 1859 și formarea statului modern român, s-a impus urgenta adoptare a unui sistem de drept național, care a fost preluat și transplantat juridic prin import, principiile acestuia fiind selectate pe baza prestigiului și nu a ideii de utilitate, prin copierea și traducerea codurilor de legi vest europene.

Alături de *Constituția* de la 1866 și *Codul Penal* de la 1865, *Codul Civil* este cel mai important document de import și transplant juridic în materie de drept românesc, o adevărată revoluție în materia științelor juridice din țara noastră.

Cea mai importantă operă juridică a lui Cuza a fost *Codul civil „Alexandru Ioan I”*, adoptat în 1864 și care a intrat în vigoare la 1/13 decembrie 1865. Codul a fost elaborat de Consiliul de Stat în baza unui mai vechi proiect românesc datând din 1862. Izvorul său principal de inspirație a fost *Codul civil francez* din 1804. Acestuia i s-au adăugat o serie de reglementări preluate din proiectul de cod civil

¹⁰ Ibidem, pag 163.

¹¹ Ibidem, pag 165.

¹² Ibidem, pag 199.

al italianului Pisanelli (1860) și din legea belgiană asupra privilegiilor și ipotecilor din 1851. Din cele 1914 articole ale codului, 105 au fost inspirate din legislația belgiană a ipotecilor, iar alte 45 de articole, în materie de obligații, au fost preluate din proiectul lui Pisanelli¹³.

La momentul apariției sale, codul nu a fost privit pozitiv, deoarece comisia Bosianu, însărcinată cu elaborarea acestuia, a subestimat situația socială reală a societății și nu a putut anticipa conflictele ulterioare.

Codul s-a dovedit la început un model politic ideal, pentru a cărui completă aplicare au fost necesari peste 40 de ani. La aceasta a contribuit impunerea sa fără nicio dezbateră, ceea ce l-a făcut nepopular încă din primele momente ale existenței sale, la aceasta contribuind și starea de analfabetism funcțional cronic a unei mari mase a populației țării.

În pofida acestor curențe, cea mai importantă consecință a apariției Codurilor este caracterul modern și unificator al acestora și promovarea la momentul optim al evoluției tânărului stat român.

Referitor la Transilvania și la situația sa specifică după anul revoluționar 1848, s-a impus legislația imperială până în anul 1867, provincia având un statut autonom, ulterior legislația maghiară, în perioada dualismului austro-ungar.

În materie de drept civil, în Transilvania s-a aplicat - în centru și est - Codul civil austriac din 1811, iar în restul teritoriului dreptul maghiar bazat pe cutume, legi ale parlamentului maghiar, ordonanțe regale și ministeriale împreună cu prevederile Codului civil austriac în ceea ce privește cărțile funciare¹⁴.

Finalul fericit al Primului Război Mondial soldat cu Marea Unire de la 1918, a impus, în plan juridic, ca principală provocare, unificarea dreptului din Vechiul Regat cu al celui din provinciile unite. Acest proces se va derula lent și forțat, intrând într-un ritm treptat, de armonizare a legislației, pornind de la premisa faptului că cele trei regiuni reunite au avut o practică juridică diferită.

Pe lângă dreptul românesc al Vechiului Regat, se aplica legislația maghiară în Transilvania, austriacă în Bucovina și rusească în Basarabia. Consolidarea statului pe baze unitare trasate prin Constituția din 1923 trebuia realizată rapid, prin unificarea legislativă menită să așeze pe toți cetățenii României sub aceeași legislație edictată de autoritatea statală exclusivă de la București¹⁵.

Prioritar la nivelul României Mari, au fost unificarea dreptului constituțional și celui administrativ, ele asigurând pârghiile politice și juridice necesare construcției statale. Procesul de unificare legislativă a fost unul firesc datorită modelului impus de factorii politici ai timpului, anume acela de stat național unitar, unde principalul efort era acela al protejării identității naționale românești, cu precădere în teritoriile recent alipite și Dobrogea, prin promovarea legislației aferente, cu

¹³ Ibidem, pag 214.

¹⁴ Ibidem, pag 247.

¹⁵ Ibidem, pag 251.

scopul consolidării conștiinței naționale. Demersul de promovare rapidă și eficientă a unei legislații comune pentru întreaga Românie a fost un proces dificil, marcat de insuficiențe instituționale, carențe organizatorice, dificultăți de abordare metodologică.

La momentul respectiv, atât în doctrină, cât și în cadrul lucrărilor Consiliului Legislativ (înființat prin Legea nr. 20 din 26 februarie 1925) s-a stabilit că unificarea legislativă se putea realiza prin două metode. Prima avea în vedere extinderea imediată a legislației din Vechiul Regat în noile provincii, ceea ce ar fi asigurat o unificare imediată și evitarea dezbaterilor lungi și aride. A doua metodă viza o unificare printr-o sinteză originală, care să valorifice cât mai mult posibil toate tradițiile istorice locale cât și modelele viabile. Alegerea uneia sau alteia dintre metode era îngreunată de credința românilor din diversele provincii istorice că propriul sistem juridic era cel mai potrivit. În cele din urmă, urgența consolidării statale a învins în prima parte a epocii, metoda extinderii legislației din Vechiul Regat fiind adoptată cu prioritate. Fie prin utilizarea vechilor legi, fie prin adoptarea unor legi noi, legislația Vechiului Regat a fost extinsă în materie de silvicultură, exploatare a minelor, burse de comerț, organizare judecătorească, învățământ, organizarea corpului de avocați, organizarea administrativ-teritorială. În același timp, în materie de drept civil și drept procesual penal, s-a menținut o legislație paralelă între diversele provincii ale României. În anii '30, însă, a avut câștig de cauză cea de-a doua metodă, respectivul interval fiind și perioada în care s-au adoptat noile coduri pentru o bună parte a ramurilor dreptului¹⁶.

De-a lungul perioadei interbelice, dreptul civil în Vechiul Regat și Basarabia (din 1928) a fost reglementat de Codul civil din 1864, căruia i s-au adus o serie de completări și modificări prin legi speciale. Pe de altă parte, menținerea unei legislații civile paralele a permis ca, până în 1943, în Transilvania să se aplice o serie de prevederi ale dreptului civil maghiar și austriac¹⁷.

În privința evoluției instituției civile a Persoanei, nu au existat diferențe majore în raport cu situația anterioară, domeniul fiind reglementat de Codul Civil de la 1865.

Unificarea legislativă a oricărui stat, în special a legilor penale și civile, reprezintă o condiție esențială a dezvoltării economice și sociale unitare. Până la 1918, provinciile alipite s-au dezvoltat în cadrul unor norme, practici și sisteme juridice diferite, impuse de dominația străină și care se deosebeau ca spirit și principii de cele ale vechii României. Toate acestea, provenite din concepții politice diferite, și cu altă mentalitate, trebuiau să-și găsească o fuziune în „legislația de unificare”, valabilă pentru întreg teritoriul românesc și pentru întreg poporul român. În acest sens, Constituția din 1923 preciza că se vor revizui toate condicile și legile existente

¹⁶ Ibidem, pag 256.

¹⁷ Ibidem, pag 269.

în diferitele părți ale statului român, spre a se pune în „armonie cu Constituțiunea de față și a asigura unitatea legislativă”. Din această perspectivă, noua lege fundamentală din 1923 reprezenta nucleul principal în jurul căruia trebuia să se desăvârșească unificarea legislativă a României Mari. De aceea, numai o legislație unică era capabilă să apere interesele cetățenilor în conformitate cu diferențele naționale ale tuturor românilor, care putea asigura fundamentul viitoarei propășiri a României întregite¹⁸.

În acest context, trebuie precizat efortul făcut de factorii decizionali ai timpului, pentru a promova legislația unificatoare, *Codul Civil* din 1939 și *Codul Penal* din 1937. Acestea au fost însoțite de codurile de procedură civilă și penală aferente, din aceeași ani, cu observația că, pe fondul evenimentelor care au determinat declanșarea celui de al Doilea Război Mondial și prăbușirea frontierelor României Mari în anul 1940, atât codul civil cât și cel de procedură civilă nu au mai fost niciodată aplicate¹⁹.

În materia persoanelor civile, în anul 1928 s-a realizat un singur regim al actelor de stare civilă. Legat de emanciparea femeii, aflată, conform vechiului drept roman, în vădită inegalitate în raport de starea bărbatului, s-au făcut eforturi speciale pentru eliminarea discriminărilor. O lege a contractelor de muncă din anul 1929 a permis femeilor să se poată angaja liber și să beneficieze de veniturile astfel obținute. O altă lege din 1932 a permis femeilor măritate să dispună de bunurile proprii fără a cere acordul soților. Referitor la persoanele juridice, legea din 1921 a autorizat înființarea sindicatelor, dar aceasta a fost schimbată în anul 1924 prin altă lege care recunoștea înființarea acestora prin procedură specială în instanță²⁰.

Perioada anilor 1938-1940 este aceea regimurilor totalitare reprezentate de dictatura regală și de cea militară. O nouă *Constituție*, ulterior suspendată în 1940, a marcat anii premergători celui de al Doilea Război Mondial până la finalul nefericit al acestuia și la instaurarea regimului de ocupație sovietică, concomitent cu o dictatură de stânga, care a dominat scena politică până în anul 1990.

În privința statutului persoanelor, dictatura regală a realizat o distribuire a drepturilor politice pe criterii corporatiste și a abandonat, prin *Constituția* din 1938, reglementările constituționale în materia drepturilor și libertăților cetățenești. Pe de altă parte, legislația de românizare a restrâns considerabil drepturile politice și civile (în special patrimoniale) ale evreilor. Acestora li s-a interzis dreptul de a deveni funcționari publici, de a exercita anumite profesii, li s-a refuzat accesul la serviciul militar și în sistemul școlar. Mai mult, li s-a interzis dreptul de a dobândi și deține proprietăți rurale sub orice calitate juridică. În condițiile de război din perioada 1940-1944, ale suspendării constituției și permanentizării stării de asediu,

¹⁸ C. Murzea și R. Matefi, în *Evoluția statului și dreptului românesc*, Editura Hamangiu, București, 2015, pag. 253.

¹⁹ M. Gușan, în *Istoria dreptului românesc*, Editura Hamangiu, București, 2017, pag. 274.

²⁰ Ibidem, pag 270.

dreptul de întrunire și cel de asociere au fost expres interzise, iar inviolabilitatea domiciliului a fost permanent încălcată²¹.

Instaurarea regimului comunist a produs modificări substanțiale în eșafodajul juridic românesc, punând pe baze noi regimul constituțional (Constituțiile din 1948, 1952 și 1965). După model sovietic, acestea au pus în centru principiul partidului unic conducător, au prevăzut crearea omului noi, împreună cu modelul abstract al construirii socialismului, impus tuturor statelor aflate în sfera de dominație a fostei URSS²².

Sub presiunea noului context social, politic și economic de după 1945, diverse instituții ale Codului civil de la 1864 au fost modificate, iar altele abrogate. De reținut este faptul că aceste reforme au fost realizate prin abrogarea articolelor corespunzătoare ale Codului civil și reglementarea noilor instituții prin legi, decrete și noi coduri (penal și de procedură civilă și penală)²³.

Printre cele mai importante reforme trebuie amintite Decretul nr. 31/1954 privind persoanele juridice și fizice, care a abrogat articolele referitoare la persoană și Codul familiei din 1954, care a abrogat din Codul civil toate instituțiile juridice legate de familie. Acest demers a permis legiuitorului să reglementeze o serie de instituții ale dreptului civil „socialist” (proprietatea corporatistă sau cea socialistă de stat) fără să abroge instituții ale dreptului civil „burghez” care nu corespundeau filosofiei marxist-leniniste. Ca urmare, România a fost singurul stat socialist din blocul est-european care nu și-a abrogat Codul civil „burghez” de la 1865²⁴.

Alături de raporturile patrimoniale, au făcut obiectul dreptului civil socialist și raporturile personale nepatrimoniale. Acestea priveau drepturile legate de personalitatea umană (dreptul la onoare, la reputație, la nume, la integritatea persoanei umane, dreptul personal nepatrimonial de inventator sau de autor al unei opere literare, artistice sau științifice etc). Decretul nr. 321/1956 a reglementat în amănunt subiectul, obiectul, conținutul, exercițiul și apărarea dreptului de autor. Lor li se adăugau reglementările privind condiția juridică a persoanelor fizice și organizațiilor socialiste ca persoane juridice. Decretele nr. 31/1954 și nr. 32/1954 au reconfigurat prevederile Codului civil legate de capacitatea de folosință și de exercițiu, declararea judecătorească a morții, atributele persoanei fizice (nume, domiciliu, stare civilă). În reconfigurarea statutului juridic al persoanelor fizice, dreptul socialist a excelat cu reglementarea egalității depline în drepturi a oamenilor muncii, în toate domeniile vieții economice, politice și culturale²⁵.

Ca urmare, dreptul civil socialist a proclamat o egalitate deplină a capacității de folosință a persoanelor fizice, fără discriminările pe criterii de origine etnică,

²¹ Ibidem, pag 289.

²² Ibidem, pag 292.

²³ Ibidem, pag 315.

²⁴ Ibidem, pag 315.

²⁵ Ibidem, pag 294.

naționalitate, religie, sex, rasă etc., pe care el le imputa dreptului civil anterior. De remarcat statutul femeii în societatea comunistă, care a primit dreptul de a-și exercita votul în 1946. Transformată de ideologia comunistă în modelul suprem de inegalitate și reflectare a principiului exploatării omului de către om, femeia a devenit simbol al egalității și emancipării în societatea socialistă. Pe de altă parte, emanciparea femeii în secolul XX s-a derulat concomitent în toate țările ca urmare a celor două războaie mondiale și a necesității ca producția pentru front să fie realizată pe perioada absenței bărbaților concentrați în prima linie, nefiind numai o realizare a epocii socialiste. Ca urmare, începând cu Constituția din 1948 (art. 21) și continuând cu diversele acte normative adoptate în materie de drept privat (civil, al familiei, al muncii) egalitatea femeii în drepturi și obligații cu bărbatul a fost expres consacrată²⁶.

Totodată, urmare a generalizării proprietății socialiste a statului, s-a oferit atenția necesară reglementării statutului aparte al persoanelor juridice beneficiare ale acestui tip de proprietate, întreprinderile de stat și unitățile cooperatist-colectiviste, precum și derularea raporturilor dintre acestea²⁷.

IV. Concluzii

Revenirea la statul de drept după anul 1990, odată cu noua Constituție din 1991, a pus bazele regimului politic actual, primele două decade fiind consacrate etapei de tranziție și recuperare a valorilor democratice antebelice, precum și procesului de aderare la structurile euroatlantice, Organizația Tratatului Atlanticului de Nord și Uniunea Europeană, statutul de membru deplin fiind obținut în anul 2004, respectiv 2007.

BIBLIOGRAFIE

1. ALEXANDRESCO Dimitrie. *Explicatiunea teoretica si practica a dreptului civil Vol. I partea I - drept civil roman in comparatie cu legile vechi si cu principalele legislatiuni straine - tomul I*. Scripta, 1926.
2. ALEXANDRESCO Dimitrie. *Explicatiunea teoretica si practica a dreptului civil Vol. I partea II - drept civil roman in comparatie cu legile vechi si cu principalele legislatiuni straine - tomul II*. Tip. Romania Noua, 1906.
3. ALEXANDRESCO Dimitrie. *Principiile dreptului civil român*. Socec & Co, 1926.

²⁶ Ibidem, pag 316.

²⁷ Ibidem, pag 317.

4. BÎRSAN Corneliu, PERJU Pavel, PIVNICERU Mona-Maria. *Codul civil adnotat. Art. 1-649*. Hamangiu, 2008.
5. CANTACUZINO Matei B. *Elementele dreptului civil*, Cartea Românească SA, 1921
6. COLECTIV *Istoria dreptului românesc*, Vol. I, Academiei RSR, 1980
7. COLECTIV *Istoria dreptului românesc*, Vol. II/1, Academiei RSR, 1984
8. COLECTIV *Istoria dreptului românesc*, Vol. II/2, Academiei RSR, 1987
9. COLECTIV Noul Cod civil. *Noul Cod civil - comentarii, doctrina, jurisprudenta. Vol. I*. Hamangiu, 2012.
10. DUȚU Mircea, *Un secol de stat unitar și drept național (1918-2018), Perspective istorice cultural-științifice*, Editura Academiei Române, 2018
11. GUȚAN Manuel. *Istoria administrației publice românești*. Hamangiu, 2006.
12. GUȚAN Manuel. *Istoria dreptului românesc*. Ediția a 3-a, Hamangiu, 2017.
13. GUȚAN Manuel. *Sisteme de drept comparate*. Hamangiu, 2014.
14. GUȚAN Manuel. *Transplant constituțional și constituționalism în România modernă 1802-1866*. Hamangiu, 2013.
15. HAMANGIU Constantin, GEORGEAN N. *Codul civil adnotat. Vol I*. Librăriei Alcalay, 1925.
16. HAMANGIU Constantin, GEORGEAN N. *Codul civil adnotat. Vol V*. Librăriei "Universala" Alcalay, 1928.
17. HAMANGIU Constantin, ROSETTI-BĂLĂNESCU Ion, BĂICOIANU Alexandru. *Tratat de drept civil*. Național, 1928.
18. MURZEA Cristinel, MATEFI Roxana. *Evoluția statului și dreptului românesc*. Hamangiu, 2015.